

Tvorcovia o experimentálnom tanečnom divadle Sándor Márai

Experimentálne tanečné divadlo Sándor Márai, ktorého premiéru pripravuje Štátne divadlo Košice v spolupráci s OZ Slavonic Dance Theater na 21. júna, prinesie aj návrat tvorivého tandemu legendárneho českého hudobníka a lídra kapely Pražský výběr Michaela Kocába a režiséra a choreografa Ondreja Šotha do košického divadla. Obaja v rozhovoroch hovoria o pripravách inscenácie, ale aj o osobnosti Sándora Máraia.

M. Kocáb: Márai je fascinujúca osobnosť

Po úspešnej spolupráci s Ondrejom Šothom na projekte Odysseus je Sándor Márai váš ďalší spoločný balet. Môžeme na hudbe očakávať rovnako silný rockový zážitok plný zvrátov a emócií?

Bezpochyby. Žijeme v období hudobnej syntézy a stále viac skladateľov využíva ako prvky vážnej hudby, tak i napríklad rockovej, jazzovej či technohudby. V odysseovi som patril asi medzi prvých, ktorí to u nás vo veľkom formáte využili a podobne pokračujem aj v tomto balete. Práca na inscenácii o Sándorovi Máraiovi sa ale zásadne líši. Odysseus mal svoju jasnú štruktúru, jeho príbeh je v zásade daný. Priestor pre skladateľa bol obrovský, téma vyžadovala "veľkú hudbu" a tiež podmienky umožňovali pustiť sa do symfonické hudby s výnimočnými - speváckymi i hereckými - interpretmi. Téma Sándora Máraia je ďaleko intímnejšia, libreto v skúšobnom procese potrebuje stále úpravy. Základné hudobné motívy sme vybrali, stále však doladujeme hudbu v situáciách, ktoré si "vyžiadali" väčší priestor, či posun atmosféry. Z tohto hľadiska je moja práca dobrodružstvom do poslednej chvíle.

Sándor Márai podobne ako Franz Kafka ohuroval nielen ako spisovateľ, ale aj aktívny odporca totality, vyznávač slobody myslenia, aby sa nakoniec v roku 1989 zastrelil. Je vôbec možné vyjadriť jeho poslanstvo hudbou?

Životná púť Sándora Máraia je strhujúca a jeho reflexia histórie Európy 20. storočia často veľmi nekompromisná. My sa nesnažíme inscenáciou tlmočiť jeho knihy a myšlienky. To asi naozaj hudba a tanec vyjadriť nemôžu. Venujeme sa fascinujúcej osobnosti, ktorá je zásadne spojená s našim stredoeurópskym regiónom a ktorá korene svojich hodnôt celý život spájala s rodným mestom - Košicami.

Čím ste sa pri výbere hudby nechali inšpirovať?

Ondrej Šoth a Zuzana Mistríková mi najprv poslali ideový náčrt scenára, ku ktorému bol priložený popis míľnikov Máraiovho života a tiež rad dôležitých pasáží z jeho kníh. Pri nasledujúcich pracovných stretnutiach sme si koncepciu diela ďalej upresňovali a prehlbovali. Ondrej mi o Máraiovi tiež opakovane rozprával a navrhoval rôzne varianty spracovania.

Pri jednej časovej prestávke som dokonca aj ja poslal návrh svojho spracovania Máraiovho príbehu (rozvíjajúci úvodný Šothov náčrt), v ktorom som už navrhoval konkrétnu hudbu. Aby mal možnosť voľby, poslal som Ondrejovi samozrejme viac návrhov, ako bude nakoniec využitých. Akokoľvek mám k tancu veľmi blízko, predsa len choreograf a režisér lepšie odhadnú, ktorá hudba je pre tanec vhodnejšia.

Balet Sándor Márai vzniká pri príležitosti Európskeho hlavného mesta kultúry Košice 2013. Má poslanie európskych hlavných miest v súčasnej multikultúrnej spoločnosti podľa váš zmysel?

Projekt Európskeho hlavného mesta kultúry je predovšetkým príležitosťou pre mesto redefinovať svoju rozvojovú stratégiu. Mnoho príkladov svedčí o tom, že v úspešných mestách zohráva kultúra zásadnú úlohu. A práve tieto mestá sú schopné prirodzene integrovať rôzne kultúry a

národnosti. Projekt umožňuje na túto zmenu získať tiež nové zdroje, základ však spočíva v tom, že predovšetkým miestne authority a komunity pochopia, že spolupráca a otvorenosť "doma" sú najdôležitejšie.

Aký osud by tanečnému dielu Sándor Márai zaprial veľikán legendárneho Pražského výberu Michael Kocáb?

Keby som mu zaželal osud Odyssea, ktorý sa dočkal viac ako tisícky repríz, bolo by to veľmi ambiciózne. V dnešnom totálnom prebytku ponuky umeleckých diel by som bol spokojný s tým, keby si balet Sándor Márai našiel svoje obecenstvo a hlavne: keby pomohol k väčšiemu zameraniu všeobecnej pozornosti na mimoriadnu umeleckú osobnosť, akou nepochybne Sándor Márai bol.

Ondrej Šoth: Vnútornejší pohľad na silnú tému

Sándor Márai je v literárnom svete vysoko váženou osobnosťou. Čím inšpiroval Vás?
Životný príbeh Sándora Máraia je nesmierne zaujímavý. Fascinuje ma, že ako človek, ktorý celý život citlivo reagoval na akúkoľvek diktatúru, vzdal svoj životný boj tesne pred zrútením režimu, ktorý považoval za zločinný. A je úžasné, že Košice sa ňo spájajú s obdobím, kedy veci v jeho očiach ešte „dávali zmysel“, kedy prevládali hodnoty, ktoré považoval za zásadné a správne.

Márai je nesmierne komplexná osobnosť, ktorá sa vyjadrovala prostredníctvom slov. Čo môžeme očakávať od tanečného divadla o spisovateľovi?

Pred viac ako dvadsiatimi rokmi som realizoval inscenáciu Svetlo v tme venovanú Franzovi Kafkovi. Priznám sa, že keď som sa Sándorom Máraiom začal hlbšie zaoberať, vynorili sa mi silné paralely. Nesnažíme sa prerozprávať jeho život, ani žiadne jeho dielo. Zaujímá nás, čo zažil, čo ho privádzalo k zlomovým rozhodnutiam, ako sa na tomto svete cítil. Jeho socha sediacia oproti prázdnej stoličke na mňa zapôsobila veľmi silne. Bola schopná – tiež bez slov – povedať nesmierne veľa...

Dominovať bude aj netradičné scénické riešenie...Čo má znázorniť?

Vytvára priestor pre vnútornejší pohľad na – pre mňa – veľmi intímnu a silnú tému.

Vaša úspešná kooperácia s Michaelom Kocábom z legendárneho Pražského výberu pokračuje práve na projekte Sándor Márai. Čo môžu diváci od tejto hudobnej spolupráce očakávať?

Michael je vnímaný najmä ako predstaviteľ Pražského výberu. Je to však len jedna jeho tvár. Pri príprave Odyssea som sa o jeho hudbe k tejto inscenácii vyjadril ako o takmer wagnerovskej – nesmierne košatej, bohatej, symfonickej. Tento krát prekvapí tých, ktorí sa o jeho tvorbu hlbšie nezaujímajú, akou krehkou a intímnou dokáže jeho hudba byť.

V obsadení figuruje popri tanečnom ansámblu aj meno herca Petra Cibulu. Bude to znamenať prienik činohernej postavy do tanečného prevedenia?

Už v spomínanom Kafkovi som pracoval s princípom alter ega hlavnej postavy - tanečníka a herca. Takmer deväťdesiat rokov trvajúci život Sándora Máraia akosi ponúka, aby sme sa na postavu pozreli z viacerých perspektív. Vzájomná inšpirácia rozdielných interpretačných prístupov, ktorú zažívame počas prípravy inscenácie, sľubuje vo výsledku silný divadelný zážitok.

V Košiciach, 17.6.2013

Svjatoslav Dohovič
tlačový tajomník ŠD Košice